

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในกลุ่มชาติพันธุ์ ภูไท โส้ ญ้อ ไทยลาว ที่อาศัย ในเขตชนบท จังหวัดสกลนคร

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือผู้สูงอายุกลุ่มชาติพันธุ์ ภูไท โส้ ญ้อ ไทยลาว ที่อาศัย ในเขตชนบท จังหวัดสกลนคร ประชากรผู้สูงอายุทั้ง 4 กลุ่มชาติพันธุ์มีการกระจายในหลายอำเภอ ในจังหวัดสกลนคร มีการแสดงออกถึงการเป็นกลุ่มชาติพันธุ์นั้นๆ แตกต่างกัน โดยแหล่งที่มีประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ได้อาศัยอยู่หนาแน่น มีการแสดงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ชัดเจน ดังนั้น ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือผู้สูงอายุ 4 กลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยในเขตอำเภอที่แสดงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์นั้น ๆ อย่างชัดเจน มีรายละเอียดดังนี้

ผู้สูงอายุกลุ่มชาติพันธุ์ ภูไท คือ ผู้สูงอายุที่อาศัยในเขตอำเภวาริชภูมิ ประกอบด้วย 5 ตำบล คือ ตำบลวาริชภูมิ ตำบลปลาไหล ตำบลหนองลาด ตำบลค้อเขียว ตำบลคำบ่อ มี 58 หมู่บ้าน มีจำนวนผู้สูงอายุกลุ่มชาติพันธุ์ ภูไท ทั้งสิ้น 1,789 คน

ผู้สูงอายุกลุ่มชาติพันธุ์ โส้ คือ ผู้สูงอายุที่อาศัยในเขตอำเภอกุสุมาลย์ ประกอบด้วย 5 ตำบล คือ ตำบลกุสุมาลย์ ตำบลนาโพธิ์ ตำบลนาเพียง ตำบลอุ่มจาน ตำบลโพธิ์ไพศาล มี 47 หมู่บ้าน มีจำนวนผู้สูงอายุกลุ่มชาติพันธุ์โส้ ทั้งสิ้น 1,484 คน

ผู้สูงอายุกลุ่มชาติพันธุ์ ญ้อ คือ ผู้สูงอายุที่อาศัยในเขตกิ่งอำเภอโพนนาแก้ว ประกอบด้วย 5 ตำบล คือ ตำบลนาแก้ว ตำบลบ้านโพน ตำบลบ้านแป้น ตำบลนาตงวัฒนา ตำบลเชียงสือ มี 43 หมู่บ้าน มีจำนวนผู้สูงอายุกลุ่มชาติพันธุ์ ญ้อ ทั้งสิ้น 1,126 คน

ผู้สูงอายุกลุ่มชาติพันธุ์ ไทยลาว คือ ผู้สูงอายุที่อาศัยในเขตอำเภอเจริญศิลป์ประกอบด้วย 5 ตำบล คือ ตำบลเจริญศิลป์ ตำบลโคกศิลา ตำบลทุ่งแก ตำบลหนองแปน ตำบลบ้านเหล่า มี 40 หมู่บ้าน มีจำนวนผู้สูงอายุกลุ่มชาติพันธุ์ ไทยลาว ทั้งสิ้น 1,654 คน

การสุ่มตัวอย่างจากประชากรผู้สูงอายุในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

- การคำนวณขนาดตัวอย่าง คำนวณจากสูตรที่ทราบจำนวนประชากรทั้งหมดของ

Yamane (1973) สูตรที่คำนวณดังแสดงในภาคผนวก ก.

โดยได้กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้

ผู้สูงอายุกลุ่มชาติพันธุ์ ภูไท จำนวน 95 คน

ผู้สูงอายุกลุ่มชาติพันธุ์ โส้ จำนวน 94 คน

ผู้สูงอายุกลุ่มชาติพันธุ์ ญ้อ จำนวน 92 คน

ผู้สูงอายุกลุ่มชาติพันธุ์ ไทยลาว จำนวน 95 คน

โดยที่ประชากรในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ มีการกระจายครอบคลุมไปในแต่ละตำบล หมู่บ้าน ของอำเภอที่ศึกษา ดังนั้นจึงใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ผู้วิจัยคำนึงถึงความคลาดเคลื่อนที่จะเกิดขึ้น จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ดังนั้นจึงเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุกลุ่มชาติพันธุ์ละ 100 คน

รายละเอียดการสุ่มตัวอย่างดังนี้

ขั้นที่ 1 สุ่มตำบลที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ที่กำหนด โดยการสุ่มอย่างง่าย ดังนี้

ผู้สูงอายุกลุ่มชาติพันธุ์ ภูไท สุ่มมา 1 ตำบล ในอำเภอวาริชภูมิ ได้ ตำบลคำบ่อ

ผู้สูงอายุกลุ่มชาติพันธุ์ โส้ สุ่มมา 1 ตำบล ในอำเภอกุสุมาลย์ ได้ ตำบลโพธิ์ไพศาล

ผู้สูงอายุกลุ่มชาติพันธุ์ ญ้อ สุ่มมา 1 ตำบล ในกิ่งอำเภอโพธิ์นาแก ได้ตำบลนาแก

ผู้สูงอายุกลุ่มชาติพันธุ์ ไทยลาว สุ่มมา 1 ตำบล ในอำเภอเจริญศิลป์ ได้ตำบลเจริญศิลป์

ขั้นที่ 2 สุ่มหมู่บ้านจากตำบลที่สุ่มได้ในขั้นตอนที่ 1 มีรายละเอียดดังนี้

ผู้สูงอายุกลุ่มชาติพันธุ์ ภูไท มีทั้งสิ้น 9 หมู่บ้าน สุ่มตัวอย่างมา 2 หมู่บ้าน โดยวิธีการสุ่มอย่างง่ายได้ บ้านโคกโพธิ์ยาง บ้านหนองกุ้ง มีจำนวนผู้สูงอายุทั้งหมด 159 คน

ผู้สูงอายุกลุ่มชาติพันธุ์ โส้ มีทั้งสิ้น 11 หมู่บ้าน สุ่มตัวอย่างมา 2 หมู่บ้าน โดยวิธีการสุ่มอย่างง่ายได้ บ้านโพธิ์ไพศาล ม.3 บ้านกุดฮู มีจำนวนผู้สูงอายุทั้งหมด 121 คน

ผู้สูงอายุกลุ่มชาติพันธุ์ ญ้อ มีทั้งสิ้น 9 หมู่บ้าน สุ่มตัวอย่างมา 2 หมู่บ้าน โดยวิธีการสุ่มอย่างง่ายได้ บ้านนาแก ม.1 บ้านนาเดื่อ มีจำนวนผู้สูงอายุทั้งหมด 126 คน

ผู้สูงอายุกลุ่มชาติพันธุ์ ไทยลาว มีทั้งสิ้น 8 หมู่บ้าน สุ่มตัวอย่างมา 2 หมู่บ้าน โดยวิธีการสุ่มอย่างง่ายได้ บ้านเจริญศิลป์ ม.2 บ้านทุ่งคำ มีจำนวนผู้สูงอายุทั้งหมด 182 คน

คำนวณหาขนาดตัวอย่างตามสัดส่วน (Sample Proportion) รายละเอียดดังนี้

	จำนวนผู้สูงอายุ ทั้งหมด	จำนวนผู้สูงอายุ ที่สุ่มได้
กลุ่มชาติพันธุ์ ภูไท		
อำเภอวาริชภูมิ		
- บ้านโคกโพธิ์ยาง	45	28
- บ้านหนองกุ้ง	114	72

กลุ่มชาติพันธุ์โล้

อำเภอกุสุมาลย์

- บ้านโพธิ์ไพศาล ม.3	48	40
- บ้านกุดฮู	73	60

กลุ่มชาติพันธุ์ญ้อ

อำเภอโพนนาแก้ว

- บ้านนาแก้ว ม.1	52	41
- บ้านนาเตือ	74	59

กลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาว

อำเภอเจริญศิลป์

- บ้านเจริญศิลป์ ม.2	129	69
- บ้านทุ่งคำ	56	31

ขั้นที่ 3 สุ่มรายชื่อของผู้สูงอายุในแต่ละหมู่บ้านที่ได้จากการสำรวจโดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในเขตพื้นที่นั้น โดยการสุ่มอย่างง่ายให้ได้เท่ากับจำนวนที่กำหนดไว้ ได้กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ดังนี้

ผู้สูงอายุกลุ่มชาติพันธุ์ ภูไท	จำนวน 100 คน
ผู้สูงอายุกลุ่มชาติพันธุ์ โล้	จำนวน 100 คน
ผู้สูงอายุกลุ่มชาติพันธุ์ ญ้อ	จำนวน 100 คน
ผู้สูงอายุกลุ่มชาติพันธุ์ ไทยลาว	จำนวน 100 คน

การสุ่มตัวอย่างในการศึกษาเฉพาะกรณี

สุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุที่มีระดับคุณภาพชีวิตดีและต่ำ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายได้กลุ่มตัวอย่างที่มีคุณภาพชีวิตดีและต่ำ กลุ่มชาติพันธุ์ละ 1 คน รวมเป็นผู้สูงอายุที่มีระดับคุณภาพชีวิตดี 4 คน ต่ำ 4 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเฉพาะกรณี

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มี 2 ชนิด ประกอบด้วย 1. แบบสัมภาษณ์คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง จากการค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยวัดคุณภาพชีวิตทั้งทางวัตถุวิสัย และจิตวิสัย 2. แบบสัมภาษณ์การศึกษาเฉพาะกรณี : คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุรายบุคคล

1. แบบสัมภาษณ์คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ลักษณะแบบสัมภาษณ์ แบ่งเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยวัด 2 ด้านในเชิงวัตถุวิสัยและจิตวิสัย รายละเอียดของเครื่องมือทั้ง 2 ส่วนมีดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย อายุ เพศ ศาสนา สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ ความสามารถในการอ่านเขียน จำนวนสมาชิกครอบครัว ลักษณะโครงสร้างของครอบครัว

ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ประกอบด้วย คุณภาพชีวิตเชิงวัตถุวิสัย และจิตวิสัย

ก. คุณภาพชีวิตเชิงวัตถุวิสัย

เป็นแบบสัมภาษณ์คุณภาพชีวิตในองค์ประกอบคุณภาพชีวิต 5 ด้านดังนี้

1. คุณภาพชีวิตด้านการปฏิบัติกิจกรรมประจำวัน มีรายละเอียดเกี่ยวกับความสามารถทางกายภาพ ประกอบด้วย กิจกรรมการอาบน้ำ การขับถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ การแต่งกาย การหิวผอม การรับประทานอาหาร การเปลี่ยนอิริยาบถ การก้มย่อลงเก็บของ การขึ้นลงบันไดบ้าน การสวมใส่รองเท้า และความสามารถในการดำรงชีวิตอยู่ในชุมชน ประกอบด้วย กิจกรรม การกางมุ้งเก็บมุ้งเก็บที่นอน การใส่บาตรหรือการเดินไปวัด การไปปฏิบัติธรรมในวันพระ การไปตลาดหรือการไปซื้อของตามร้านค้า การทำสวนปลูกผักสวนครัวหรือการไปหาผักตามป่าละเมาะใกล้บ้าน การทำความสะอาดบ้าน การกวาดบริเวณบ้าน การประกอบอาหาร เตรียมอาหาร การซักเสื้อผ้า โดยลักษณะคำถามเป็นคำถามปลายปิด มีคำตอบให้เลือกตอบดังนี้ คือ สามารถทำได้ปกติ ทำได้ยากลำบากหรือทำได้บางส่วน ทำไม่ได้หรือไม่มีความสามารถในการทำกิจกรรมเหล่านี้ได้ด้วยตนเอง มีจำนวน 15 ข้อ

2. คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ ประกอบด้วย ด้านสุขภาพกายและด้านสุขภาพจิต

2.1 ด้านสุขภาพกาย

มีรายละเอียดเกี่ยวกับ การปราศจากอาการต่าง ๆ ได้แก่ อาการในระบบทางเดินอาหาร อาการปวดหลัง ปวดเอว ปวดกล้ามเนื้อ ปวดตามข้อต่าง ๆ อาการในระบบทางเดินหายใจ อาการชาตามปลายมือปลายเท้า และโรคเรื้อรังต่าง ๆ เช่น โรคเกี่ยวกับตา โรคเกี่ยวกับหู โรคเกี่ยวกับระบบกระดูกกล้ามเนื้อ ระยะเวลาของการเจ็บป่วย การปฏิบัติตนเมื่อเกิดอาการเจ็บป่วย แหล่งหรือสถานที่ที่ไปรับบริการเมื่อเจ็บป่วย ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล สวัสดิการทางด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ การดูแลตนเองในด้านสุขภาพเกี่ยวกับการหลีกเลี่ยงจากการเกิดอุบัติเหตุและความรุนแรงทางสุขภาพ ลักษณะคำถามมีทั้งปลายปิด มีคำตอบให้เลือกตอบ และคำถามปลายเปิด มีจำนวน 15 ข้อ

2.2 ด้านสุขภาพจิต

มีรายละเอียดเกี่ยวกับการวัดสภาพจิตเสื่อม และการวัดภาวะซึมเศร้า โดยสภาพจิตเสื่อม ประเมินจาก การรับรู้กาลเวลา สถานที่ ความจำ ความสนใจและการคำนวณ การรำลึก ด้านภาษาและการสื่อความหมาย ภาวะซึมเศร้า ประเมินจาก ความรู้สึกเบื่อหน่าย ความรู้สึกเศร้าหมอง ความรู้สึกอยากร้องไห้ ความรู้สึกวิตกกังวล ความรู้สึกหงุดหงิด ความรู้สึกไร้คุณค่า ความรู้สึกไม่อยากทำอะไร ความรู้สึกหมดกำลังใจ และสิ้นหวัง ลักษณะคำถามเป็นคำถาม

ปลายปิด มีคำตอบให้เลือกตอบ มีจำนวน 15 ข้อ โดยผู้สูงอายุที่มีคะแนนสภาพจิตเสื่อม และคะแนนภาวะซึมเศร้า ต่ำกว่า $\bar{X}-1SD$ ถือว่าเป็นผู้สูงอายุที่มีสภาพจิตเสื่อมและมีภาวะซึมเศร้า ส่วนผู้สูงอายุที่มีคะแนนสูงกว่า $\bar{X}-1SD$ ถือว่าเป็นผู้สูงอายุที่มีสภาพจิตปกติ และไม่มีภาวะซึมเศร้า

3. คุณภาพชีวิตด้านปัจจัยพื้นฐานทางวัตถุและความมั่นคงทางการเงินมีรายละเอียดเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต คือ การมีอาหารรับประทาน ลักษณะของอาหารที่ได้รับ ที่อยู่อาศัย สภาพแวดล้อมด้านที่อยู่อาศัย สภาพแวดล้อมรอบบ้าน สิ่งอำนวยความสะดวกในบ้าน ความปลอดภัยภายในบ้าน หมู่บ้าน และสภาพเศรษฐกิจมีรายละเอียดเกี่ยวกับรายได้ การเป็นเจ้าของในทรัพย์สิน ความปลอดภัยในทรัพย์สิน ความมั่นคงทางการเงิน อาชีพหลัก อาชีพเสริมของครอบครัว การเป็นที่พึ่งทางการเงินแก่บุตรหลาน ภาวะหนี้สิน ลักษณะคำถามมีทั้งปลายปิดมีคำตอบให้เลือกและคำถามปลายเปิดมีจำนวน 29 ข้อ

4. คุณภาพชีวิตด้านสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น ๆ ประกอบด้วยสัมพันธภาพกับคู่สมรส บุตรหลาน ญาติพี่น้อง เพื่อน เพื่อนบ้าน

สัมพันธภาพกับคู่สมรส มีรายละเอียดเกี่ยวกับสัมพันธภาพในการยอมรับกัน ความเข้าใจซึ่งกันและกัน การช่วยเหลือสนับสนุนซึ่งกันและกัน ลักษณะคำถามมีทั้งปลายปิด มีคำตอบให้เลือกตอบ และคำถามปลายเปิดมีจำนวน 3 ข้อ

สัมพันธภาพกับบุตรหลาน มีรายละเอียดเกี่ยวกับการมีเวลาเพื่อกันและกัน การช่วยเหลือกัน การสั่งสอนอบรมบุตรหลาน การได้รับการยอมรับจากบุตรหลาน การได้รับการเคารพยกย่อง การติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ลักษณะคำถามมีทั้งปลายปิดมีคำตอบให้เลือกตอบ และคำถามปลายเปิดมีจำนวน 11 ข้อ

สัมพันธภาพกับญาติพี่น้อง มีรายละเอียดเกี่ยวกับการดูแลจากญาติพี่น้องเมื่อเจ็บป่วย จำนวนญาติพี่น้องที่ให้ความช่วยเหลือ ความถี่ของการได้รับความช่วยเหลือจากญาติพี่น้อง การช่วยเหลือในด้านแรงงาน ด้านการเกษตร ลักษณะคำถามมีทั้งปลายปิด มีคำตอบให้เลือกตอบ และคำถามปลายเปิดมีจำนวน 3 ข้อ

สัมพันธภาพกับเพื่อน มีรายละเอียดเกี่ยวกับการมีเพื่อนสนิท การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การมีกิจกรรมร่วมกัน การไปเยี่ยมเยียนหรือมีเพื่อนมาเยี่ยมเยียน การให้คำปรึกษาหารือซึ่งกันและกัน การช่วยเหลือกันและกัน ความเข้าใจ การได้รับการยอมรับจากเพื่อน ลักษณะคำถามมีทั้งปลายปิด มีคำตอบให้เลือกตอบ และคำถามปลายเปิด มีจำนวน 3 ข้อ

สัมพันธภาพกับเพื่อนบ้าน มีรายละเอียดเกี่ยวกับการไปเยี่ยมเยียนความเข้าใจกัน การช่วยเหลือกันและกัน ลักษณะคำถามมีทั้งปลายปิด มีคำตอบให้เลือกตอบและคำถามปลายเปิด มีจำนวน 1 ข้อ

5. คุณภาพชีวิตด้านการมีกิจกรรมในสังคม ชุมชน และบ้านเมือง ประกอบด้วย การมีกิจกรรมต่าง ๆ ในสังคม การมีกิจกรรมด้านการช่วยเหลือบุคคลอื่น ๆ ในสังคม การมีกิจกรรมในท้องถิ่นและหน่วยงานของรัฐ การพัฒนาตนเอง การพักผ่อนหย่อนใจ การได้รับการบริการสวัสดิการทางสังคม

การมีกิจกรรมต่าง ๆ ในสังคม มีรายละเอียดเกี่ยวกับการมีกิจกรรมด้านความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ คือ การทำบุญตักบาตร การไปร่วมกิจกรรมที่วัดหรืองานประเพณีต่าง ๆ การเข้าร่วมพิธีกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การประกอบพิธีเกี่ยวกับการผลิต การปฏิบัติฮัต 12 ของครัวเรือน ลักษณะคำถามมีทั้งปลายปิดมีคำตอบให้เลือกตอบ และคำถามปลายเปิดมีจำนวน 2 ข้อ

การมีกิจกรรมด้านการช่วยเหลือบุคคลอื่น ๆ ในสังคม มีรายละเอียดเกี่ยวกับการช่วยเหลือวัดการเป็นอาสาสมัครต่าง ๆ การทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม การเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ กิจกรรมที่ปฏิบัติในการเข้าชมรม ลักษณะคำถามมีทั้งปลายปิด มีคำตอบให้เลือก และคำถามปลายเปิดมีจำนวน 2 ข้อ

การมีกิจกรรมในท้องถิ่นและหน่วยงานของรัฐ มีรายละเอียดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน การมีส่วนร่วมในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การเข้าร่วมฟังการอภิปราย การชี้แจงลักษณะคำถามมีทั้งปลายปิดมีคำตอบให้เลือกตอบ และคำถามปลายเปิดมีจำนวน 2 ข้อ

การพัฒนาตนเอง มีรายละเอียดเกี่ยวกับการได้รับข่าวสารของผู้สูงอายุ ประเภทข่าวสาร แหล่งที่ได้รับข่าวสาร ความถี่ของการได้รับข่าว การอบรมประชุมเข้าค่ายผู้สูงอายุเพื่อพัฒนาตนเอง ลักษณะคำถามมีทั้งปลายปิดมีคำตอบให้เลือกตอบ และคำถามปลายเปิดมีจำนวน 3 ข้อ

การพักผ่อนหย่อนใจ มีรายละเอียดเกี่ยวกับการพบปะสังสรรค์กับคนอื่น ๆ ทั้งในและนอกบ้าน การได้รับสิ่งบันเทิงหรือสิ่งหย่อนใจ การเข้าร่วมบุญประเพณีต่าง ๆ การพูดคุยกับพระสงฆ์ที่วัด การพูดคุยกับผู้สูงอายุด้วยกัน การหาสิ่งหย่อนใจโดยเป็นผู้ปฏิบัติเอง คือ การออกกำลังกาย การเล่นกีฬา การทำงานอดิเรก การท่องเที่ยว การปฏิบัติธรรมนั่งสมาธิ ลักษณะคำถามมีทั้งปลายปิด มีคำตอบให้เลือกตอบและคำถามปลายเปิด มีจำนวน 1 ข้อ

การได้รับการบริการสวัสดิการทางสังคม มีรายละเอียดเกี่ยวกับการได้รับสวัสดิการทางสังคมที่นอกเหนือจากสวัสดิการด้านสุขภาพคือ สวัสดิการด้านการลดหย่อนค่าเดินทางและสวัสดิการอื่น ๆ ลักษณะคำถามมีทั้งปลายปิดมีคำตอบให้เลือกตอบ และคำถามปลายเปิด มีจำนวน 2 ข้อ

การคิดคะแนนคุณภาพชีวิตในองค์ประกอบคุณภาพชีวิตทั้ง 5 ด้าน โดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยคุณภาพชีวิตแบ่งเป็น 3 ระดับคือ ระดับที่ 1 คุณภาพชีวิตดี คือ มีค่าคะแนนสูงกว่า $\bar{X} + 1SD$ ระดับที่ 2 คุณภาพชีวิตปานกลางคือมีค่าคะแนนอยู่ระหว่าง $\bar{X} \pm 1SD$

ระดับที่ 3 คุณภาพชีวิตต่ำ คือมีค่าคะแนนต่ำกว่า $\bar{X}-1SD$ ทำให้มองเห็นภาพรวม คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในกลุ่มชาติพันธุ์นั้น ๆ

ข. คุณภาพชีวิตเชิงจิตวิสัย

การประเมินคุณภาพชีวิตเชิงจิตวิสัย ตามองค์ประกอบคุณภาพชีวิต 5 ด้าน โดยประเมินความพึงพอใจในองค์ประกอบด้านการปฏิบัติกิจกรรมประจำวัน ด้านสุขภาพ ด้านปัจจัยพื้นฐานทางวัตถุและความมั่นคงทางการเงิน ด้านสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น ๆ ด้านการมีกิจกรรมในสังคม ชุมชน และบ้านเมือง โดยในการประเมินใช้ Faces Scale ซึ่งประยุกต์จาก Andrews (1976, อ้างใน McDowell and Newell, 1987) ในการประเมินคุณภาพชีวิตเชิงจิตวิสัย

2. แบบสัมภาษณ์การศึกษาเฉพาะกรณี : คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุรายบุคคล กลุ่มชาติพันธุ์ละ 2 คน โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีและต่ำ แนวคำถามที่สร้างขึ้นใช้ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจของแต่ละบุคคลเป็นพื้นฐาน ทั้งข้อมูลทั่วไปและข้อมูลคุณภาพชีวิตทั้ง 5 องค์ประกอบ

3.3 การหาความตรงและความเที่ยงของเครื่องมือ

1. การหาความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือ (Content Validity)

ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์คุณภาพชีวิตที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านการพยาบาลผู้สูงอายุ 3 ท่าน บุคลากรหรือนักวิชาการที่ปฏิบัติการเกี่ยวข้องหรือศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต 3 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิที่ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับชาติพันธุ์ 1 ท่าน รวมเป็น 7 ท่าน หลังจากที่คุณวุฒิได้ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาแล้วผู้วิจัยได้นำไปแก้ไขปรับปรุงข้อคำถามให้มีความเหมาะสมด้านภาษา และครอบคลุมเนื้อหาตามที่ได้รับคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด

2. การหาความเที่ยงของเครื่องมือ (Reliability)

ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์คุณภาพชีวิตทั้งด้านวัตถุวิสัยและจิตวิสัย ไปหาความเที่ยงของเครื่องมือโดยเครื่องมือคุณภาพชีวิตในด้าน การปฏิบัติกิจกรรมประจำวัน ด้านสภาพจิตใจ ด้านภาวะซึมเศร้า ด้านความพึงพอใจในองค์ประกอบคุณภาพชีวิต 5 ด้าน วิเคราะห์ความเที่ยงโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาค (Cronbach's alpha-coefficient) ตามสูตรในภาคผนวก ได้ค่าความเที่ยง ด้านความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมประจำวันเท่ากับ 0.81 ด้านสภาพจิตใจเท่ากับ 0.89 ด้านภาวะซึมเศร้าเท่ากับ 0.86 ด้านความพึงพอใจในองค์ประกอบคุณภาพชีวิต 5 ด้านเท่ากับ 0.77 ส่วนองค์ประกอบคุณภาพชีวิตในด้านสุขภาพ ด้านปัจจัยพื้นฐานทางวัตถุและความมั่นคงทางการเงิน ด้านสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น ๆ ด้านการมีกิจกรรมในสังคม ชุมชนและบ้านเมืองวิเคราะห์ความเที่ยงโดยการหาความคงที่ภายนอก (External Consistency) โดยการวัดซ้ำ (test-retest) ห่างกัน 1 สัปดาห์ คำนวณหาค่าความเที่ยงของการวัดซ้ำโดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) ตามสูตรในภาค

ผนวก ก. โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดสอบความเที่ยงของเครื่องมือทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง ในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2538 จำนวนกลุ่มชาติพันธุ์ละ 7-8 คน รวม 30 คน คือผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอวาริชภูมิ อำเภอกุสุมาลย์ กิ่งอำเภอโพธิ์นาแกว อำเภอเจริญศิลป์ ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย ได้ค่าความเที่ยงด้านสุขภาพกายเท่ากับ 0.83 ด้านปัจจัยพื้นฐานทางวัตถุและความมั่นคงทางการเงิน เท่ากับ 0.99 ด้านสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นเท่ากับ 0.99 ด้านการมีกิจกรรมในสังคม ชุมชน และบ้านเมือง เท่ากับ 0.99 หลังจากนั้นนำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงคำถามให้เหมาะสมให้คำถามง่ายต่อการเข้าใจแต่ยังคงเนื้อหาเดิมเพื่อให้ได้ความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การดำเนินการก่อนเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนสิงหาคม ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2538

ดำเนินการสุ่มเขตตำบล หมู่บ้านที่จะศึกษาจากอำเภอของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ ศึกษาสภาพพื้นที่ที่จะศึกษา โดยติดต่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายส่งเสริมสุขภาพ เจ้าหน้าที่สถานีอนามัยที่เกี่ยวข้องทั้ง 4 อำเภอ เพื่อขอความร่วมมือในการสำรวจสภาพพื้นที่ที่จะศึกษา

ประสานงานกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขผู้รับผิดชอบในเขตอำเภอและหมู่บ้านที่ศึกษา พบผู้นำชุมชน และอาสาสมัครสาธารณสุขในหมู่บ้าน เพื่อสำรวจรายชื่อผู้สูงอายุ ทั้งหมดในหมู่บ้าน ที่สุ่มได้ ทำการสุ่มตัวอย่างตามที่คำนวณไว้ แล้วนัดหมายกลุ่มตัวอย่าง

คัดเลือกผู้ช่วยผู้วิจัย ซึ่งเป็นพยาบาลวิชาชีพ หรือผู้ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานในชุมชน และเข้าใจภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ ใส่ ภูไท เป็นอย่างดี โดยมีความรู้อย่างน้อย ระดับปริญญาตรี เข้าร่วมเป็นผู้ช่วยผู้วิจัย จำนวนกลุ่มชาติพันธุ์ละ 1 ท่าน

ผู้วิจัยเตรียมผู้ช่วยผู้วิจัยโดยจัดทำเป็นคู่มือชี้แจงวัตถุประสงค์ สาระสำคัญของงานวิจัย รายละเอียดของเครื่องมือ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล หลังจากนั้นผู้ช่วยผู้วิจัยและผู้วิจัยทดลองใช้เครื่องมือร่วมกัน เพื่อให้การเก็บรวบรวมข้อมูลมีความถูกต้อง

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์ที่เตรียมไว้ในช่วงเดือนตุลาคม ถึงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2538 โดยมีการชี้แจงวัตถุประสงค์ในการศึกษา รายละเอียดในการเก็บข้อมูลแก่ผู้สูงอายุ ที่ได้รับเลือกร่วมวิจัย พร้อมขอความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ ใช้เวลาประมาณ 40-60 นาที

หลังการสัมภาษณ์ผู้วิจัยทำหน้าที่ควบคุม ตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลในแบบสัมภาษณ์ หลังจากเก็บข้อมูลในแต่ละวัน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาเฉพาะกรณี : คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุรายบุคคล
สุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุที่มีคุณภาพชีวิตดีและต่ำ มากกลุ่มชาติพันธุ์ละ 2 คน

นัดหมายกลุ่มตัวอย่าง

ดำเนินการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกลุ่มตัวอย่างตามแนวคำถามที่สร้างขึ้นจากข้อมูลคุณภาพชีวิตของแต่ละบุคคล โดยผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเองในกลุ่มชาติพันธุ์ ญ้อ ไทยลาว ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์ ภูไท โส้ ให้ผู้ช่วยวิจัยที่เข้าใจภาษา ภูไท โส้ เป็นผู้สัมภาษณ์

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ได้ครบถ้วนตามต้องการแล้ว ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความครบถ้วนและลงรหัสข้อมูล แล้วทำการวิเคราะห์ด้วยเครื่องไมโครคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรม SPSS/PC⁺ (Statistical Package For the Social Science)

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติดังนี้

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในแต่ละด้าน ได้แก่ ด้านการปฏิบัติกิจกรรมประจำวัน ด้านสุขภาพ ด้านปัจจัยพื้นฐานทางวัตถุและความมั่นคงทางการเงิน ด้านสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น ๆ ด้านการมีกิจกรรมในสังคม ชุมชน และบ้านเมือง ด้านความแตกต่างของคุณภาพชีวิต วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ การจำแนกระดับคุณภาพชีวิต วิเคราะห์ข้อมูลจากการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนคำถามปลายเปิดและการศึกษาเฉพาะกรณี วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา